

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ruokavirastosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (Lausuntopyyntö MMM 292/01.01/2017)

Agronomiliiton lausunto keskittyy esityksen vaikutuksiin ja asian valmisteluun. Lausunnossa ei oteta kantaa Ruokaviraston perustamiseen liittyvien muiden lakien päivitykseen.

Luku 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Hallituksen esityksenä on yhdistää Elintarviketurvallisuusvirasto ja Maaseutuvirasto sekä Maanmittauslaitoksen tietopalvelut uudeksi virastoksi. Muutoksella tavoitellaan parempaa asiakaspalvelua, tuottavuushyötyjä ja yleishallinnon tehokkuutta. Nämä tavoitteet ovat samoja, joihin virastot ovat jo nykyisessä organisaatorakenteessaan pyrkineet. Yleishallinnon tehtäviä virastot ovat jo nykyisin ostaneet laajasti Valtion palvelukeskukselta, joten näistä tehtävistä lisätehokkuutta ei liene merkittävästi saatavissa. Virastojen substanssialueet ovat pääosin erilaisia, joten synergiaedut ovat verraten pieniä. Tietohallinnon kehittämisessä yhteistyön merkitys on ja tulee olemaan tärkeätä jatkossakin.

Perustettavan viraston päätehtävänä tulee olemaan maatalouden ja koko ruokaketjun valvonta, ja entistä laajempaa tehtäväalueen viennin edistäminen. Tämän lisäksi virastolle kuuluu myös toimintasektorinsa riskinarviointia ja tieteellistä tutkimusta. Viranomaistoiminnan uskottavuuden, mutta myös riskinarvioinnin sekä tieteellisen tutkimuksen kansainvälisen uskottavuuden näkökulmasta eri toimintojen tulee olla toiminnallisesti riippumattomia toisistaan.

Luku 4 Esityksen vaikutukset

Luku 4.1. Taloudelliset vaikutukset

Elintarvikevirastosta ja Maaseutuvirastosta sekä aluehallintovirastoista, ELY-keskuksista ja Turvallisuus- ja kemikaalivirastosta uuteen virastoon siirtyvät määrärahat on hallituksen esityksessä kuvattu tarkasti, sen sijaan Maanmittauslaitoksen osuutta ei määritetä. On tärkeätä, että myös

tietohallintotehtäviin kohdistetut budjettivarat siirretään täysimääräisinä uuden viraston käyttöön. Välittömien palkkaus- ym. kulujen lisäksi myös tämä toiminto käyttää mm. yleishallintoa, vaikka henkilöstöä ei näissä tehtävissä siirtyisikään Maanmittauslaitoksesta uuteen virastoon.

Viraston perustamisesta syntyviin kustannuksiin on ilahduttavasti otettu mukaan myös henkilöstöön kohdistuvat investoinnit. Yhteinen, kannustava ja oikeudenmukainen palkkausjärjestelmä on välttämättömyys, jonka riittävä rahoitus on varmistettava ennen viraston toiminnan aloittamista. Palkkausjärjestelmä tulee valmistella niin, että se voidaan ottaa täysimääräisenä, ilman siirtymäaikaa, käyttöön 1.1.2019.

Toimitilamenot nähdään uudessa virastossa säästökohteena. On kuitenkin huomioitava, että nykyisiä tiloja on muutettava merkittävästi, jos niihin on tarkoitus mahdollistaa entistä useampia työntekijöitä. Erityisesti tämä koskettaa nykyisiä Eviran toimitiloja Viikissä: toimistohuoneiden muuttaminen monitoimitiloiksi edellyttää myös mittavia kalustehankintoja ja rakennemuutoksia, jotta tiloissa työskentely on ergonomista, tehokasta ja joustavaa.

Säästötavoitteissa viitataan myös tehtävien priorisointiin ja resurssien nykyistä joustavampaan käyttöön. On kuitenkin huomattava, että valtaosa virastojen tehtävistä on lakisääteisiä, joten niistä luopuminen edellyttää monissa tilanteissa EU-lainsäädännön muuttamista. Kansallisilla päätöksillä mm. maatalouden tai elintarvikealan valvontaa ei voida merkittävästi vähentää. Uudet tehtävät, mm. edellä mainittu viennin edistäminen, edellyttävät riittävää lisäpanosta resursseihin.

4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan ja

4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Toimintatapojen uudistaminen ja modernisointi eivät edellytä virastojen fuusiota, eivätkä tapahdu automaattisesti. Toimintakulttuurin muutos edellyttää myös uudenlaista johtamista, tavoitteena oleva monipaikkainen verkostomainen iso organisaatio vaatii ammattimaista johtajuutta. Tähän työhön on panostettava uutta virastoa perustettaessa ja on erittäin hyvä, että tätä osuutta myös arvioidaan muutoksen jälkeen.

4.4. Vaikutukset henkilöstön asemaan

Uuden viraston perustamisen arvioidaan vähentävän ylimmän johdon ja hallintohenkilöstön määrää. Henkilöstön määrän vähentämiselle ei aseteta tavoitetta, mutta esityksessä viitataan epäsuorasti noin 10 % henkilöstön vähenemiseen. Lähtökohdan on oltava, että ketään ei irtisanota, vaan mahdollinen väheneminen tapahtuu luonnollisen

poistuman kautta. Kuten edellä on todettu, hallintohenkilöstön määrä jo nykyisissä virastoissa on minimissään, oleellinen vähentäminen ei liene mahdollista. Tulevan viraston tehtäviin kuuluu merkittävässä määrin myös muuta kuin perinteistä virastotyötä mm. tarkastusta ja laboratoriotyötä, joita tukemaan tarvitaan hallintotehtäviä.

Lähivuosina virastoista jää eläkkeelle merkittävä osa henkilöstöä, ja tämä antaa liikkumavaraa toiminnan kehittämiseksi. On myös huomattava, että virastojen korkeasti koulutetulla henkilöstöllä on poikkeuksellisen hyvä valmiudet siirtyä uuden viraston sisällä toimintorajat ylittäen erilaisiin tehtäviin. Urakehitykselle ja osaamisen hyödyntämiselle isommassa virastossa on hyvät mahdollisuudet.

Monipaikkaisuus ja verkostomaisuus ovat uuden viraston voimavaroja. Henkilöstön siirtymisten tulee pohjautua vapaaehtoisuuteen.

Joustavat työkäytännöt ja etätyö pitää tehdä mahdollisimman saavutettavaksi luomalla käytännöt, jotka mahdollistavat laajasti työn vapaamman tekemisen paikkariippumattomasti. Jopa tarkastus- ja laboratoriotyössä työn tekemisen joustoja tulisi soveltaa mahdollisimman laajasti, ilman suppeampia tulkintoja esim. paikkakuntaakohtaisesti.

Luku 5 Asian valmistelu

Virastojen yhteinen hankevalmistelu on poikkeuksellisen kattavaa ja henkilöstön edustajat ovat mukana kaikissa ryhmissä. Avoin valmistelu lisää henkilöstön luottamusta ja varmistaa parhaiden ratkaisuvaihtoehtojen valitsemista. Hyvänä esimerkkinä tästä voidaan pitää sitä, miten aluehallinnosta myöhemmässä vaiheessa Ruokavirastoon siirtyvää henkilöstöä on otettu mukaan valmisteluryhmiin.

AGRONOMILIITTO RY

Jyrki Wallin
toiminnanjohtaja